

EGYENLŐSÉG.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, V. Hajnal-utca 2.

hová minden küldemény intézendő.

TÁRSADALMI HETILAP.

SZERKESZTI

BOGDÁNYI MÓR

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve . . . 8 frt.

Félévre . . . . . 4 „

Negyedévre . . . . . 2 „

Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Istóczy mint prókátor.

A vadkerti antiszemitikus zavargásokat tárgyalták le Kalocsán és a magyar sajtó, mint kiválóan »érdekes« jelenséget szignálta, hogy a vádlottak védője gyanánt Istóczy Győző, az ismeretes antiszemita agitátor, pártvezér és képviselő szerepel.

Istóczy Győző, most mint ügyvéd lép sorompóba »elvtársai« érdekében. Nem akarunk az Istóczy Győző képviselő és pártvezér m a g á n dolgaiba mélyen bele nyulni, de el nem kerülheti senki figyelmét sem, hogy ő, a k i e d d i g c s a k képviselő és pártvezér volt, a ki eddig beérte ezen két társadalmi állás mellett az antiszemita füzetek szerkesztésének jövedelmező dicsőségével, éppen közvetlen a vadkerti antiszemita zavargók bűnpere előtt tette magát védőképpé és iratkozott be az ügyvédi kamarába. Valóban, ez nem csupán a v é l e t l e n találkozása. Itt, és épen ezen a bűnpernél, okvetlenül az egyén, a korlátolhatlan képviselő és pártvezér súlyát akarta vetni az igazság mérlegébe.

Ez nem feltevés, ez elvitázhatlan tény, mert nincs semmi ok, nincs semmi körülmény, a mely megmagyarázhatóvá tegye, hogy Istóczy Győző, a képviselő, a szerkesztő, az antiszemita pártvezér, közvetlenül a vadkerti zavargás végtárgyalása előtt legyen fiskálissá, s a mint fiskálissá lón, őt védőjökül épen a vadkerti zavargók veszik föl.

Hanem ezek csak mindenesetre megszívvelni és megfigyelni való olyan előzmények, a melyek a »v é d e l m e t« már eleve, mielőtt egy szót szólt volna is, kellően helyezik megérdemelt és méltó világitásába.

Azonban az itt felsorolt előzmények alkalmat adnak nekünk egy jogi kérdés fölvetésére, a mely — sajnos, — a bíróság és az ügyészség figyelmét egyaránt elkerülte.

Ugyanis eltekintve attól, hogy Istóczy Győző, az antiszemita pártvezér, mily sajtóságos véletlen folytán lett épen az antiszemita vadkerti zavargók végtárgyalása előtt ügyvéddé, és eltekintve attól, hogy a mint ügyvéddé lett, az antiszemita zavargók siettek az ő védelmét igénybe venni, s ismételjük, mindettől eltekintve, a következő nagy horderejű tényekkel állunk szemben.

T é n y, hogy az antiszemita zavargásoknak az antiszemita országgyűlési párt politikai irányzatokat tulajdonít s ezen zavargásokra, mint elveinek politikai sikeire, a parlamentben hivatkozik.

T é n y, hogy ezen zavargásokat eme hivatkozások, de a dolog természetéből kifolyólag is, az országos antiszemita párt helyesli.

T é n y, hogy ezen antiszemita országgyűlési párt elismert, vallott és követett vezérférfia Istóczy Győző.

T é n y, hogy az antiszemita zavargások s így a vadkerti is, Istóczy Győző igéje alatt, az ő éltetése mel-

lett, az ő neve dicsőségére és az ő pártja elveinek dalra juttatására történtek.

T é n y, melyet elismert a sajtó, melyet konstatált az előbbi tárgyalásoknál a törvényszék az ország különböző részeiben, melyet kiemelték vizsgálóbírák, királyi ügyészek hivatalos jelentéseiben, melyet hangoztat a közvélemény, minden oldalról dokumentális t é n y tehát, hogy ezen antiszemitikus lázadóknak (tehát a vadkertieknek is), közvetett vagy közvetlen előidézői, febujtói, támogatói valának Istóczy Győző és társai.

Ezek immár elvitathatlan tények lévén, tekintve azt, hogy

a törvény világosan intézkedik, miként közvetlen vagy közvetve érdeklettek, ügyvéd, sőt még tanu gyanánt sem szerepelhetnek!

tekintve továbbá azt, miszerint a törvény világosan rendelkezik az irányban is, hogy

egy bűnperben védő ügyvéd gyanánt nem szerepelhet az, a ki az inkriminált ügyben akár mint közvetlen tettes, akár mint tanácsadó, febujtó vagy egyébként részes, befolyt, a törvény eme határozott és minden kétséget kizáró intézkedései mellett fölöttébb sajtóságosnak tartjuk, és tartjuk különösen a birói elfogulatlansággal és pártatlansággal összeegyeztethetetlennek, hogy a Kalocsára delegált budapesti törvényszék megengedte, sőt egyetlen kifogásoló, egyetlen megakadályozó szó nélkül türte el Istóczy Győzőt védőnek, a kit a jelen esetben a védelemtől nem csak a törvény világos rendelkezései zárnak el, de a kit eltilt attól az ország meghamisíthatlan közvéleményének a sajtóban, a hivatalos jelentésekben és a parlamentben érvényre jutott kifejezése.

Mi, mint a liberalizmusnak és a demokráciának feltétlen hívei, távolról sem akarjuk a védelemnek bárhol és bármiben nyilatkozó illetéktelen korlátozását. Tehát az itt fölhozottak távolról sem tekinthetők a védelmi szabadság korlátozására irányuló törekvéseknek.

És nem tekinthetők annál kevésbé, mert itt egy kezdő ügyvéd, egy tapasztalatlan ujoncz, törvényszék előtti ténykedéséről van szó, a kinek az ügyvédi hatását épen csak is a k ö z v e t l e n é r d e k e l t s é g, a közvetlen szereplés, az ügyekben való közvetlen befolyás adta meg.

De épen ezért vártuk volna meg a delegált törvényszéktől, hogy Istóczy Győző képviselőt, antiszemita pártvezért és lapszerkesztőt a védelemtől elzárja és az ő védelmét a törvény világos rendelkezésébe, a törvény határozati utasításaiba ütközőknek jelentse ki.

Hiszen mire való a törvény, ha azt az annak alkalmazására első sorban hivatott bíróság nem alkalmazza?

Mire való a védelemre nézve bizonyos esetekben ki-mondott inkompatibilitás, ha azt az arra illetékes hivatalos közeg érvényesíteni elmulasztja?

Messze menő jogi és társadalmi doktrinák szellőz-

telésére vezetne, ha e helyütt a védelem befolyásának és hivatásának nagy fontosságát akarnók vitatni, a végtárgyalásoknál általában és különösen az oly politikai és szociális fontosságú végtárgyalásnál, mint a vadkerti antiszemita zavargók bűnpere volt. Nem kívánunk itt ráutalni, hogy egy magát az ügyet keletkezésében intéző vagy előkészítő egyén, mint védő szerepel, ki kimondhatatlan szolgálatokat tehet a vádlottaknak a büntett és cselekvés megállapításánál úgy, mint a büntetés kimérésénél. Pedig már ezen körülmény eléggé fontos és lényeges leendett arra, hogy egy törvényszék Istóczy Győző képviselő, antiszemita pártvezér és lapszerkesztő védői tisztét visszautasítsa.

Erről azonban nem is szólva, utalunk a törvénykétséget kizáró intézkedéseire, a melyet, midőn a törvényszék figyelmen kívül hagyott, és most, megint egy újabb dokumentumot szolgáltatott arra nézve, hogy az antiszemitizmust, ha ezt Istóczyak, Verhovayak és Ónodyak csinálják is, Pauler igazságügyminiszternek azon „laissez faire” politikája istápolja és növeli nagygyá, mely a pártatlanság leple alatt kerüli a köteles beavatkozást ott is, a hol az nem csak a körülmények által indokolt, de feltétlenül szükséges is, sőt egyenesen a törvény által van előírva.

A zsidó reformegyház

A reformáló apostolok, kik a múlt hetekben alapító közgyűlésükkel annyi port kavartak fel, mint értesülünk, e héten a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumhoz fordultak hitközségi alapszabályaik jóváhagyása végett. Már most Trefort ur bölcsesége lesz hivatva ítéletet mondani a fölött, vajjon azon elvek és eszmék, melyek évezredek óta a zsidó vallás alapját képezték, vajjon az a szellem, mely a világnak civilizációt, az emberiségnek kulturát adott, vajjon azok a tanok, melyek a társadalmi erkölcsök, a jog és világrend megalapítói, vajjon ezek mindössze és egyenkint fönntartandók-e, avagy prókátorok, greislerek és faczér rabbinusok által összetákolt vallásüzleti szabályokkal helyettesíthetők? Trefort ur vála-

szára, ítéletére nem vagyunk kíváncsiak. Ő valószínűleg jóvá fogja hagyni e szabályokat, mert egy régi vágya és törekvése az, hogy a zsidóságot vallási tradícióiból kivetkőztesse. Nagyon természetes! Az ultramontanizmus régi vágya, törekvése ez. Az ultramontanizmus, mely Oroszországban Rabinovicsot szemelte ki érdekeinek képviselőjeül, és általa akarta megszüntetni azt az ellenzéket, mely az ultramontan és orthodox zsidó felfogás közt létezik, itt Magyarországon bizonyára nem fog visszariadni attól, hogy Szerényi egyengesse az utat azoknak, kiknek szemében a zsidóság vallási szempontból szálkát képez. De hát tegyük fel, hogy a miniszterium az új zsidó reformegyházat elfogadja, tegyük föl, hogy ez új secta törvényesen elismertetik, mindezt föltéve, kérdjük, kik lesznek ott, kik azok, a kik ez alapításban a vezérszerepet vindikálják maguknak, kik azok, a kik a cinizmus vakmerőségével apostoli hivatást akarnak teljesíteni és a zsidóságot táborukba vinni?

Egy sincs köztük, kinek erre a tudomány vagy tehetség, vagy csak az ügybuzgóság jogosultságot nyujtana, a tömegből kiemelkedve, vezérállást elfoglalni.

És ez az oka annak, hogy bármennyire akadjon is olyan elem, a mely hamis ígéretek, zengzeties frázisok és egyéb félrevezető eszközökkel könnyen elcsábítható, még sem lesz a számuk olyan nagy sem, hogy az első, vagyis vajudási nehézségeket leküzdhesse. Ez az oka, hogy úgy, a mint lett, ki is fog mulni, nyomot sem hagyva maga után. Tagadhatatlan ugyan, hogy sokan azok közül, a kik az alakulási ívet aláírták, több tekintetben talán képesek volnának bizonyos áldozatokra. Ilyenek többek közt dr. Waisz Sándor, dr. Herzfelder Samu, Csányi, lovag Fuchs Miksa, de ezek, Herzfelder urat kivéve, úgy jutottak a próféták közé, mint Pilátus a krédóba. És most egész határozottsággal tiltakoznak minden olyan feltevés ellen, mely őket az új zsidó reformegyház tagjai közé sorolja.

Igy tehát alkalmasint szemtanui leszünk annak

TÁRCZA.

Verhovay a fenyítő-törvényszék előtt.

— Az „Egyenlőség” tárczája. —

Bizony sokat tesz öt év az ember életében, és kivált egy olyan egyén életében, a kinek előre meghatározott céljai nincsenek, a ki nem halad egyenes uton, a kinek egész létele az esélyek vulkánjára van építve. Verhovay ezekhez az egyénekhez tartozik. Teljes életében nem volt olyan mozzanat, mit ő tervszerűen előkészített, tehát előrelátott volna. Ösztönével dolgozik, nem az eszével. Vakon indul mindennek és a sorsra bizza magát. Ha ennek a sajátságának erkölcsi rugói volnának, Verhovay egyike lenne a legbátrabb, a legelszántabb embereknek. De Verhovaynak az erkölcsi élet követelményei iránt érzéke nincs. A mit cselekszik vagy mulaszt, azt a pillanat benyomása szüli, és már nem ritkán keserűen megsínlette ez állatias gondatlanságát.

Ma imád, holnap gyűlöli és megfordítja. Csak akkor kezdi átlátni meggondolatlanságának ballépését, mikor már nyakig van a pocsolyában. Sokkal hiúbb, semmint a saját hibáját bevallaná, és azért nem igyekszik kiemelkedni a sárból, hanem leránt mindenkit oda, a hová ő jutott.

Most ismét eljutott élete olyan szakáchoz, melyről azt mondják, hogy forduló pontot fog képezni az ő szereplésében. Mi azonban e tárgyalásnak nem tulajdonítunk olyan nagy fontosságot. Az a közönség, melyhez Verhovay beszél, nem distingvál, nem kíván magának jobb vezért. Verhovayt tehát a marasztaló ítélet sem szálítja le az ő hívei szemében, ép úgy nem, mint a hogy a felmentő nem rehabilitálja. A kik pedig gondolkodni tudnak, azok előtt a törvényszéki ítélet nem egyéb formaságnál. A józan és tisztességes közvélemény már rég megalkotta ítéletét. Ezt megváltoztatni többé nem lehet. Verhovay Gyulán az utolsó évek csapásai alig hagytak hátra valami nyomot. Más ember a vádak és meggyalázó tények súlya alatt összeroskadt volna. Ugyanaz a kihívó módor jellemzi őt ma is, a mely ezelőtt. Csak előadásának lázas izgatottsága árulja el, hogy a helyzet kínos voltát érzi. Hiába akarta titkolni benső izgatottságát; hetyke feleletein átrezgett a félelem és remény érzete, és a közönség látta azt a harczot, mely bensejében dül.

A tárgyalásra egyébiránt kevesen jelentek meg. A fortuna rendes látogatóin kívül alig volt egy pár ember, a ki Verhovayt érdemesnek tartotta volna arra, hogy a Duna másik partjáról Buda várába átjöjjön. Az antiszemita képviselők közül egy sem volt jelen a tárgyalásnál. A „Függetlenség” munkatársai és néhány hirlapíró képezte az auditoriumot, no meg egy pár törvényszéki hi-

a gyönyörös látványnak, hogy a miniszteri jóváhagyás után egy jóváhagyott új secta fog létezni tagok és hívek nélkül. És ekkor kétségtelesen észre fog térni Sztérényi úr is, a kinek meglesz ugyan a koncessziója arra, hogy az ő áldásait szétszórhasa, de nem lesz publikum, a mely ez áldások iránt fogékonysággal bírjon, és az áldásthintő papot annak rendje és módja szerint honorálja.

Ezért mondtuk mi nyomban, a midőn ez a reformsvindli első virágait hajtotta, hogy jó lesz minden komoly embernek tartózkodni, mert a vége kudarcznál egyéb nem lehet.

Nem élünk olyan viszonyok közt, olyan körben, a midőn a közönség állandóan megnyerhető lenne olyan mozgalomnak, melynek sem erkölcsi, sem anyagi célja nincsen.

Ha valaki azt mondaná, hogy ő a felekezeten kívüli ségnek akar minél nagyobb körben híveket toborzani, vagy megtordítva azt mondaná, hogy a félműveltség káros kinövésével szemben olyan mozgalom létesítendő, a mely az emberben a régi vallás iránti a buzgalmat föleleveníti és a régi hit iránti tiszteletet megszilárdítja, akkor e két iránynak okvetetlenül akadna olyan hatalmas pártfogása a közönség körében, mely a cél elérését lehetővé tenné, de mikor egy alkotással lépnek fel, a mely nem egyéb a vallási közöny és a szereplési viszketeg együttműködésének monstruosus kifolyásánál, akkor ennek az alkotásnak elpusztulnia kell, mert hiányzik belőle a legfontosabb életszerv, az igazság.

Ismételjük, a zsidó reformegyház alkotásának szükségessége egyáltalán fenn nem forog. Nem forog fenn, még pedig azért, mert mind az, a mit a reformegyház tudósai újítás gyanánt kieszeltek, a legvastagabb tudatlanság és tapintatlanság bélyegét viseli magán. Tudatlanságot árul el az alakitás, mert az emberi természet, a történelem, a népjellem különféle nyilvánulásait és jeieit merően ignorálja. Tapintatlan pedig azért, mert a zsidóság jelen kínos helyzetét tekintetbe sem véve, oly

vatalnok, a ki a »nagy« vádlottat szemtől szembe látni akarta.

Verhovay tehetségei nagyon közönségesek. Igen lassan dolgozik, mert nehezen gondolkodik. Ha valaki, úgy ő, verejtékkal ír. Cikkeit kétszer-háromszor is átolvassa mielőtt a szedőnek átadná, de gyakran egyik-másik munkatársának is megmutatja, főleg, ha valamely tudományos exkurziót elkövetett. Az öreg K á s z o n y i bácsit is csak azért tartotta a redakcióban, hogy ne kelljen a „Conversations-Lexikon“-ban lapozgatni. De a milyen nehezen ír, ép olyan könnyen beszél. Soha beszédre nem készült, mert mikor a szószékre (hordóra) lép, rendesen olyan izgatott és elfogult, hogy a legjobban betanult beszédet is elfelejtené. Innen van, hogy »szónoklatainak« első mondatait soha sem lehet érteni, olyan halkán szól. Tudja, hogy a mit ekkor mond, megzavarodott elméjének összefüggéstelen buborékai.

Később, midőn úgy a helyzettel, mint közönségével megbarátkozott, tolyékonyan jár a nyelve, ide stova hajigál a frázisokkal, de egy eszmét kifejtteni és végig gondolni képtelen. A tömegre azért hat, mert úgy beszél, mint bármelyik e tömegeből, ha elég bátorságot érez hordóra lépni. Ilyen értelemben beszél Verhovay »a nép szivéből«.

Mint minden félmivelt ember, kit a véletlen hulláma felzárkózása felszínre hajtott, Verhovay is rendkívül hiú. A par-

követelésekkel áll elő, a melyeknek keresztülvitele a jelen körülmények közt igen veszedelmes lenne.

Egy alkotás tehát, mely ilyen kardinális hibákkal van ellátva, nem tarthatja magát. E hibák semmisítették meg az 1848-iki reformmozgalmat, s ugyanazok a hibák teszik lehetetlenné a reformegyház jelenlegi fennállását is. Pedig 1848-ban nem Sztérényi, hanem Horn Ede állott az ügy élén.

—(l.)

*

Olvasóink tájékoztatása czóljából közöljük itt dr. H e r c z f e l d e r Samu ügyvéd beszédét, melyet a budapesti reform. izr. hitközség megalakulása alkalmával tartott, és a melyből elég világosan kitűnik, hogy milyen óriási tévedésben vannak az izr. reformközség tagjai. Azok után, miket ismételtén kijelentettünk, álláspontunk újabbi kitejtésére szükség nem forogván fenn, itt ezuttal csak azt az egy megjegyzést tesszük, hogy mindazok a reformok, miket az új »zsidó egyházközség« tervez, nem olyan újítások, melyek történelmi vagy theologiai alappal bírnának, hanem erőszakos változások, melyek a zsidó vallás ősi tételeinek nagy részét megtagadják. Hogy azok, kik ezt az erőszakoskodást elkövetni akarják, a hitrokokok bizalmát megérdemlik-e, arra bizvást nemmel felelhetünk.

Dr. Herczfelder elnöki megnyitó beszéde ekkép hangzik:

T. Gyülekezet!

Midőn az alakuló budapesti reformált izr. egyház ideiglenes bizottsága nevében és ezek megbízásából e tisztes helyet elfoglalom, engedjék, hogy mindenekelőtt önigazoláskomként kijelenthessem, hogy e helyet bármely perczen az önök rendelkezésére bocsájtani kész vagyok. Ezután üdvözlöm önöket a kitűzött szent cél nevében, mint olyanokat, kik a kezdet nehézségein magukat túl-téve, lehetségessé tették, hogy egy reformált izr. egyház alakulásáról szó lehet.

Mielőtt, uraim, mai összejevetelünk promrammját elő-adnám, engedjék meg, hogy azt röviden, szerény tehet-ségemtől telhetőleg körvonalozzam. Mindenekelőtt, — hogy az önök vallásérzületet megnyugtassam, — ki kell emel-nem, hogy mi a zsidó vallást nem akként kívánjuk re-formálni, hogy ahhoz idegen elemeket, olyanokat, me-lyek az is eni kinyilatkoztatás körén kívül esnek, bele-vonni akarnánk; távol legyen tőlünk e gondolat! sőt

venue minden hibájával és nevetséges sajtóságával el van telve. Ő a »P. Volksblatt« vagy a »Budapest« című lapok azon számain, a hol az ő arczképe ki volt pin-gálva, »emlékül« eltette és legalább olyan büszke volt erre a kitüntetésre, mint P o s n e r K. Lajos az érdem-jeleire.

Öccse, Verhovay Lajos, sokkal okosabb és művel-tebb nálánál. Bátyjához mindazáltal egész az önfeláldozá-sig ragaszkodik. Ez képezi jellemének legszebb vonását és talán más tekintetben sem sülyed vala arra az erkölcsi nivóra, melyen Verhovay Gyula áll, ha nem engedelmess-kezik neki olyan feltétlenül.

Verhovay Lajos 32 éves, tehát négy évvel fiatalabb bátyjánál. Az a foglalkozás, melyre bátyja szoktatta, könnyelművé tette ezt a fiatal embert, a kinek egyébiránt kevés hajlama volt a pazarlásra. Szűk körülmények közt nevedekve fejezte be tanulmányait és talán soha elől b nem látott egy rakáson annyi pénzt, mint a mennyit a »Füg-getlenség« adminisztrációjában eleinte majdnem telje-sen ellenőrizetlenül kezelte. Hogy ilyen körülmények közt meg ne botoljék, ahhoz erősebb jellemének kellett volna lennie. Nem tudott ellentállani a kísértésnek. . . . . Kár érte!

* * *

ellenkezőleg, mi a zsidó vallást a maga eredeti tisztaságában, úgy, a mint isten kinyilatkoztatta, akarjuk ismét helyreállítani; mi úgy teszünk, mint az az egyszerű zsidó, a kinek isten úgy felvitte a dolgát, hogy kocsit és lovat arthatott magának, és a midőn egyszer kocsija mellett ballagott az országuton, találkozik hitsorsosaival, kik batyujokat hátukon vitték; felszólítá őket egyenként, hogy batyujokat a kocsira tegyék, ment is a ló egy darabig, de midőn járatlanabb utakra jutott, felmondta a szolgálatot, úgy, hogy a gazda kénytelen volt nemcsak az idegen batyukat, de a saját batyuját is ledobni, azonban az idegen batyuk terhétől agyoncsigázott ló már az üres kocsit se bírta el; — mi is egyrészt ledobjuk azon felesleges terhet, melylyel ősapáink a vallás szent szekerét megterhelték, mely terhek ezelőtt ezredekkel lehet, hogy a kor kívánalmainak megfeleltek, ma azonban több oknál fogva nem; de másrészt nem engedhetjük, hogy úgy járjunk, mint a példabeli zsidó, a ki a saját batyuját is kénytelen volt ledobni; mi nem engedhetjük, hogy a vallás annyira megterheltessék oda nem tartozó dolgokkal, hogy kénytelenek legyünk a saját batyunkat, a tiszta és meghamisítatlan zsidó vallást, niagunkról lerázni.

Ez, t. gyülekezet, a zsidó reform egyik sarkalatos elve és célja, a másik pedig, — a mely az első surrogatúmat képezi, — hogy a vallás teljes összhangzásba hozassék a polgári étellel, és ezt akkor fogjuk elérni, ha a felesleges lim-lom mellőztetik, úgy, hogy polgári és hazafiui tevékenységünknek vallási gyakorlatunk és vallási gyakorlatunknak polgári tevékenységünk akadályt ne képezzen; mert merem mondani, hogy a zsidó vallás híveinek legalább 50 százaléka csak azért nem élvezi annak megható gyakorlatát, mert abban polgári tevékenysége által van gátolva; és e helyen megerősítést nyer azon előbbi kijelentésem, hogy azok, a kik az isteni kinyilatkoztatást sok felesleges dologgal megterhelték, azon kor igényeinek tán megfeleltek, mert akkor nemzetet, országot, alakító testületet képezett a zsidóság, akkor lehetett akár 3 szombatot is egy héten tartani, abban a polgári foglalkozás által gátolva nem volt senki, mert hisz a polgár a hívővel egy és ugyanaz volt; — akkor nem kellett attól tartani, hogy ha egy héten 3-szor zárták is be üzleteiket, a publikum máshol fogja kielégíteni szükségletét, mert hisz mindnyájan bezárták, és mert, — és ez a fő, — nem volt, a kinek e napokban szükséglete lett volna, lévén az ország minden lakója zsidó, ez pedig tudta, hogy az ünnepnapokon az üzletek zárva vannak.

Ezt csak például hoztam fel, de úgy állottak a viszonyok minden tekintetben. Sőt tovább megyek, t. gyülekezet, és nem habozom kijelenteni, hogy a zsidóság fele igen szívesen venne részt az iszteniszteletben, ha az a polgári tevékenységgel összeegyeztethető lehetne, és ép ez az oka a többi felekezeteknél annyira elő nem forduló vallási indifferentizmusnak.

A harmadik, t. gyülekezet, mely célját képezi a reformáczióknak, az, hogy iszteniszteletünkben és minden vallási cselekedeteinkben ne áruljunk zsákban macskát, úgy is ránk fogják ellenségeink, hogy handléknak születünk, hát legalább mutassuk meg, hogy mit árulunk, vagyis tegyük megérthetővé iszteniszteletünket ember-társainknak, a kik velünk nincsenek egy valláson, mutassuk meg, hogy mi miként imádjuk az istent, hadd hallja és lássa az egész világ, hogy a zsidó vallás ép olyan erkölcsi alapon nyugszik, mint a tiszta vallásnak kell, hogy nyugodjék; hadd tudja meg mindenki, hogy nekünk szer-tartásainkhoz nem kell embervér, tegyük vallásunkat hozzáférhetővé mindenkinek, és akkor hiszem, hogy nem fogunk oly vádakkal találkozni, minőkkel a lefolyt rövid idő alatt sajnos, hogy találkoztunk; ezt pedig akkor érzük el, ha iszteniszteletünket és minden vallásos szertartásunkat oly nyelven teljesítjük, melyet minden magyar megért, — imádkozzunk magyar nyelven! És ha azt tesszük, uraim, akkor nem csak magyar zsidók, hanem zsidó magyarok is leszünk; ha ezt tesszük, akkor nem csak szeretett hazánknak, de a zsidó vallásnak is használunk, és mi leszünk azok, kik a zsidó vallás terjesztésének és gyakorlatának lehetőségét megadjuk, mert elvitázhatlan tény, hogy a mai materialisztikus világban csak keveseknek jut azon szerencse, hogy a talmud nyelvét megértse, és bármily magasztosak is legyenek azon tanok, melyek a talmud nyelvén letéve vannak, nem képzelhető, hogy azt azok is kultiválják, kik bár azt elolvasni igen, de megérteni nem tudják; de ha a kultus a magyar élő

nyelven adatik elő, akkor érteni fogja azt minden hívő és iparkodni fog istenét azon imádni.

És ezekkel beigazoltam, hogy mi alapján több zsidó hitsorsosainktól elszakadni nem akarunk, csupán az isztenisztelet, hitoktatás és nevelés, valamint a házasság körüli némely intézmények azok, melyeket reformálni kívánunk, ellenben a tiszta valláserkölcsei alap ugyanazonos marad Mózes minden hívőjével, és e helyen már előre is tiltakozunk azon hamis vád ellen, — mely csak a zsidó vallás ellenségeinek lesz hivatva szolgálni, — hogy mi szakadárok vagyunk.

Sok apróbb részletre kellene kiterjeszkednem, de annak most nincs itt az ideje; de ha önök és minden igaz zsidó vallású polgár, a ki nem csak zsidó, de hazafi is, úgy akarja, mint az én csekélységem, akkor a reform. izr. hitközség a közel jövőben már nem a jövőé, hanem a jelené leend.

Buzditsa önöket azon tudat, hogy van a zsidóság-nak egy nagy kontingense, de sőt mi több, egy legio zsidó pap is, a kik eddig még a homályban maradnak, de kik csak az alkalmat lesik, hogy a reform élére álljanak; ne engedjük, hogy hitrokonaink Amerikába költözzenek csak azért, hogy ott reformpapok legyenek.

Szegény hazám! hát még ez is ok legyen a kívándorlásra! Iparkodjunk csekély tehetségünkkel mindnyájan zsidók, de hazafiak is lenni, tegyen mindenki annyit az ügy érdekében, a mennyit csak tehet, ne rettenjen senki vissza a nehézségektől, buzditsa önöket a német és amerikai zsidók kitartása, buzditsa önöket istenben boldogult Chorin Áron és Löw Lipót példája, a kik már e század elején azon kor kívánalmainak megfelelő módon iparkodtak reformálni, és gondoljunk azon vallási uttorókra, a kik a reformáczió érdekében 30 éves hábojukat is voltak képesek vivni, és eszméik testté lőnek; legyen szemünk előtt, hogy e reformtörékvésekkel első sorban a tiszta zsidó vallásnak és másodsorban a szabad magyar hazának teszünk szolgálatot, és ha ezt tesszük, akkor mindnyájan teljesítettük, a mit a költő minden magyartól joggal megkíván:

Hass, alkoss, gyarapíts
S a haza fényre derül!

És ezzel a budapesti reformált izr. hitközség alakuló közgyűlését megnyitottnak nyilvánítom.

Az antiszemita hadiszállásból.

A »Függetlenség« egyik volt főmunkatársától veszszük a következő sorokat:

Tekintetes szerkesztő ur!

A mióta a »Függetlenség« szerkesztőségétől megváltam, sok olyan dolog fordult elő e lap kulisszái mögött, a mi, ha nyilvánosságra kerülne, mindenkit undorral töltene el a lap és annak szerkesztője iránt. Hogy Csatar ur mily szerepet játszik a lapnál, hogy hány-szor fenyegette már a redakciót, hogy a kaucziót visszavonja, hogy mily ígéretekkel, milyen ürügyek alatt tudják ezt a szegény öreg embert lebilincselni, az, ha olyan szörnyen komikus nem volna, valóban vérig boszanthatna minden embert, kinek kebléből még nem halt ki a lelkiismeret. Érdekes az a viszony is, melyben az a szennylap a szénatéri párthoz áll. Mikor annak hire járt, hogy az antiszemita párt új lapot alapít, és hogy Ónody Géza az új hírlapi vállalat »anyagi« és Szalay Károly »szellemi« lelke lesz, akkor a »Függetlenség« ezzel a két urral szemben nyomban megfordította köpenyét, és majd hogy nyiltan meg nem támadta Ónodyt, midőn az a főrendiház reformjáról szóló törvényjavaslat ellenében pártja határozati javaslatát a Házban előterjeszté. E pártnak egyébiránt az a szerencséje, hogy nincs pénze, mert ha sikerülne összehozni azt a summát, a mely egy napilap kiadásához okvetetlenül szükséges, a párt egysége nyomban megbomlanék. Egyrészt Verhóva Gyula és csatlósai, másrészt Szalay Károly és érdek-társai állnának egymással szemben. Az összeütközés nem maradhatna el és e veszekedés folytán olyan dol-

gok fognak hurczoltatni a közönség elé, melyek nemcsak hogy felvilágosítják a nemzetet a népámitók igazi szelleméről, hanem oly fekete színben fogják feltüntetni az antiszemita urakat, hogy a közönség utálattal fordul el hamis apostolaitól.

Verhovay Gyula már leleplezésekkel is fenyegetőzött. Neki, — ugymond, — az ellenfél visszavágása többé nem árthat. De az ő csapásainak súlya alatt megsemmisülhetnek az áldozatok, melyek eddig csak azért szerepelhettek, mert nem akadt, a ki őket leálcázza. Ilyen fenyegetések természetesen hatás nélkül nem maradhattak, és most a lapkiadás ismét kétséssé vált. Nem mernek kikötni a párt enfant terrible-jével, Verhovayval, és bevárják milyen fordulatot vesz a végtárgyalás, mely, ha marasztaló ítélettel tejeződnék be, Verhovaytól többé tartani nem kellene. Tehát a saját pártja kívánja elítéltetését, már csak azért is, hogy e párt újabb tagjai átvehessék az ő zszurnalisztikai örökségét. A »Függetlenség« azonban ismét a bukás szélén áll. Verhovay hitelezőinek száma nagyobb előfizetői számánál.

Minden nap új végrehajtást intéznek ellene. És e végrehajtatók nem zsidók, hanem volt telivérü antiszemita, kik elbódítva Verhovay ámitásaitól, pusztá igéretre hiteleztek neki. Ezek a szerencsétlenek most már tökéletesen kijózanodtak. Elfordultak régi vezéröktől és vagyónuk romjain siratják könnyelműségüket. —x.

A budapesti izr. hitközség közgyűlése.

Mult vasárnapon tartotta meg a budapesti izr. hitközség évi közgyűlését. Régi dolog, hogy e közgyűlések csupa formaságok közt peregtek le, és hogy soha új eszme, új alakítás onnan nem eredt. Örültek, ha annyi tag megjelent, mint a mennyi szükségesség volt az ülés megtarthatására, és ha egymásik tulbuzgó férfiú valahogy beszédre fanyalodott, hát a többiek bóbiskolva hallgatták, senki ellenvetést nem emelt és bármit mondott is a szónok a beszéd végén, »meghelyeselték«. Most a helyzet megváltozott. A hitközségi élet élénkebb lett. A közöny, mely eddig uralkodott, ha nem is teljesen, de nagy részben megszűnt. Most már nemcsak egyedül az elnök, hanem a hitközség tagjai közt is számosan foglalkoznak hitközségi ügyekkel. Hogy ez a változás honnan van? A viszonyok szülték. A külső nyomás, az antiszemitizmus rázta fel a zsidókat a letárgiából. Előbb, — még nem oly régen, — midőn a társadalom nem emlékezteté a zsidót felekezeti állására, a létérti küzdelem hevében könnyen megfélekezhetett róla. Most lépten-nyomon találkozunk ilyen figyelmeztetésekkel és mi megértjük az ujjmutatást és visszatérünk oda, a honnan nem lett volna szabad könnyelműen távozni soha.

Milyen furcsán hangzott volna még csak ez előtt 5—6 évvel, hogy ha valakinek eszébe jut a budapesti izr. hitközség közgyűlésén azt indítványozni, hogy külön zsidó gimnáziumot állítsunk fel a fővárosban. Kinevették volna és talán le is pisszegik a szerencsétlen flótást. Mindenki tudott volna száz indokot is felhozni az indítvány ellen. Egyik azt mondta volna, hogy az eféle intézet az asszimilációt megakadályozná, a másik, hogy nem volna szülő, a ki gyermekét oda küldené, a harmadik a tanerők hiányát hozta volna fel ellenérvül, a negyedik a tudományt nem akarta volna »felekezetesíteni«, az ötödik szeparatizmust látott volna a dologban, a hatodik, hetedik és nyolcadik meg isten tudja milyen indokokból ellenezte

volna, szóval úgy ledörge az ellenzék, hogy az indítványozónak legalább is egy évtizedre elmege a kedve beszélni. És ma? Harsányi Adolf a közgyűlésen egy zsidó gimnázium felállításának szükségét hangsúlyozza és nyomban csatlakozik hozzá Kármán Mór, hogy lelkes beszéddel támogassa Harsányi proppozícióját. Kármán szava kettős fontossággal bír: egyrészt, mint tanügyi szakemberé és másrészt tehetségénél, komolyságánál és tapasztalatainál fogva. Mi szintén oszttjuk Harsányi ur nézeteit és lapunkban már nem egyszer adtunk kifejezést annak az óhajtnak, melynek tárgya a zsidó gimnázium.

De a közgyűlésen is élénk visszhangra talált e terv. Maga Wármán Mór, a hitközség elnöke is kifejté, hogy czélszerű lesz a talajt erre előkészíteni, mert a gimnázium felállítása jelenleg sok anyagi akadályba ütköznék.

Mi nem kételkedtünk abban, hogy Wahrmann ur, kinek a gyakorlati élet szükségletei iránt oly élénk érzéke van, szintén helyeselni fogja a zsidó gimnázium tervezetét, és midőn ma azt kívánja, hogy a talajt erre nézve előkészíteni kell, akkor bizonyára jól tudja, hogy a terv ez időszerint kivihetetlen. Jól van tehát, készítsük elő a talajt. Hogyan? Erről gondoskodják Wahrmann Mór, a kinek elég hatalmi eszközei állanak rendelkezésére, hogy a fennálló talaji nehézségeket elenyésztthesse.

A következőkben közöljük a közgyűlés lefolyásáról szóló tudósítást.

A budapesti zsidó hitközség vasárnap délelőtt 10 órakor a dohány-utczai templom épületében Wahrmann Mór elnöklete alatt rendes közgyűlését tartotta. A közgyűlés által kiküldött zárszámadási bizottság jelentése felolvasottnak tekintetik, miután minden tag kinyomatva kézhez kapta. A jelentésnek helyeslő tudomásul vétele után az igazgatóságnak a felmentvény megadatott. Ezután az eddigi számvizsgáló bizottság 1885. évre is kiküldetett. Harsányi Adolf zsidó gimnázium felállításának szükségét hangoztatja, mert a fennálló gimnáziumokban a zsidó tanulók a beiratások alkalmával sok bosszantásnak vannak kitéve, kéri tehát, hogy a közgyűlés elvben mondja ki annak felállítását. Az elnök a feladat teljesítésére a talaj előkészítését helyesli, de az előtte szóló indítványhoz nem járulhat, mert elvből gimnáziumot építeni nem lehet, ahhoz anyag is szükséges.

Ha a község nagy alapítványokkal fog birni és a reá háramló elodázhatlan feladatoknak teljesen meg tud feladni, akkor lehet beszélni egy ily intézet felállításáról. Most egy fiú- és egy leányiskola felállításán kell fáradozni és nem illusorius dolgokon; kéri a közgyűlést az indítvány elvetésére. Kármán Mór óhajtná, hogy a hitközség az ország hitközségeire nézve hangadó legyen a tanügyi és vallási kérdésekben, de tovább megy és azt követeli, hogy minden tevékenykedésnél az országos szempont lebegjen az előljároság szeméi előtt.

Az elnök kijelenti, hogy ő nem az ország valamennyi hitközségének előljárosja, hanem csak a budapesti hitközségnek, ennek folytán csak ennek keretén belül ismerheti el az általa elvégzendő kötelelességeket. És elvégre is, ő minden szellemi működést anyagi áldozattal lát egybekötve; ha anyagilag az előljároság abba a helyzetbe jut, hogy kifelé is költsékezhets hitsorsosai helyzetének javítása érdekében, akkor a reform terére lehet lépni. Ezután az indítványt elvetették.

Az előterjesztett évi jelentésből közöljük a következőket:

A szertartás terén a lefolyt évben legfontosabb intézkedése volt a hitközségnek, a középtanodai ifjuság szá-

mára berendezett istenisztelet, melynek elseje mult év szeptember hó 11-én tartatott meg az előljárásság és nagy közönség jelenlétében. A hitoktatás rendezésében és újraszervezésében igen fontos lépéseket tett, s kapcsolatban a fővárosnak fontos határozataival a hitoktatásra nézve, mely a hittant teljesen egyenrangúvá teszi a többi tantárgyakkal, végre remény van arra, hogy a hitoktatás minden kivánalomnak meg fog felelni. Az első lépés volt e tekintetben, hogy a hitoktatásra állandó szaktanítókat alkalmazott a hitközség, még pedig egyelőre 12 tanítót, kik a próbaeladások után el is foglalták helyeiket a hitközségnél. A középtanodai zsidó tanulók hitoktatása is lényegesen javul, s a tanerők száma itt is egygel szaporított. A hitoktatási intézmény kiegészítéseképpen életbelépett az idén a héber iskola, melyet heti 6 órán át 30 tanuló látogatott. Ez intézmény évről-évre egy osztálylyal fog kibővített, míg a 4 évfolyam megalapítva nem lesz. Az elemi iskolai intézmény statisztikájára nézve a jelentésből átvesszük, hogy a fiúiskolát az elmúlt évben összesen 529 fiú látogatta, köztük 292 tandíjmentes. Tankönyvekkel ellátott 231 tanuló, téli ruhában részesült 183 gyermek. A leányiskolába járt összesen 435 leány, köztük 278 tandíjmentes; 140 leány teljes ruházattal, 183 iskolakönyvekkel látogatott el. A talmud-iskolába járt 85 gyermek, köztük 28 tandíjmentes, A közép- és felsőbb iskolákba járó tanulók közül 995 látogatta a hittani tanfolyamokat.

A jótékonyági ügyosztály az elmúlt évben kettős tevékenységet fejtett ki. Havi segélyben részesült az egész éven át 84 egyén, 3396 frtnyi összeg erejéig. Ideiglenes segélyben részesült 896 egyén 3211 frt 80 kr erejéig. A tél folyamán 130 tételben 1103 frt osztott ki. A husvétii ünnepek alkalmából pedig 958 szegény és 150 katona részesült segélyben. A hitközség kórházában kezeltetett 831 fekvő és 8216 járó beteg, felekezeti különbség nélkül. A hitközség szegény orvosai által díjtalanul kezeltetett 3790 beteg, tehát összesen 12,837 beteg. A kórházban ingyenes ápolásban részesült 625 beteg. Az összes betegek pedig 15,710 ápolási napot vettek igénybe.

A hitközségi nyugdíjintézet vagyona 90.210 frt 39 kr. A fiárvaház vagyona 319,586 frt 9 kr, az izr. orsz. siketnéma intézet vagyona 418,592 frt 39 kr. A népesezési mozgalmakat tekintve, az anyakönyvbe jegyeztetett az elmúlt évben 1093 ujszülött fiú, 1046 leány, összesen 2139 ujszülött. Esketés tartatott összesen 554. Elhalt 1462 egyén.

Végül kegyeletesen emlékszik meg a jelentés a hitközség halottjairól is s bemutatván a jövő évi költség-előirányzatot, kéri a közgyűlést a jelentés tudomásul vételére. Ezután az 1885. évre szóló költségvetés minden részleteiben egyhangulag elfogadtatott. Következett egy választmányi tagnak megválasztása. A beadott szavazatok szerint Mandl Ignác 34 szavazattal megválasztott. Végül a fiárvaház szabályzatai fogadtattak el egyhangulag s ezzel a közgyűlés véget ért.

Az 5. §. d) pontja.

A nagy csata végre eldőlt. A képviselőház többsége a főrendiház reformjáról szóló törvényjavaslat 5. §-ának d) pontját a javaslat eredeti szövegében elfogadta, bár nagyon sokan gyürköztek is ellene, hogy ledöntsék. A képviselőház tehát nagy többséggel elfogadta azt az intézkedést, mely a zsidó hitfőnököknek a főrendiházban helyet biztosít. Az antiszemita közt természetesen legtöbb ostromló akadt, kiket azonban maga Tisza Kálmán miniszterelnök ur, és másrészt a szabadelvű párt és mérsékelt ellenzék egyes

szónokai nemcsak hogy alaposan megozáfoltak, hanem olyan ítéletet is mondtak felettük, melyet ezek az urak bizonyára nem fognak ablakjukba tenni. Szilágyi Dezső élesen kelt ki az antiszemitizmus ellen, melytől minden létjogot megtagadott, de Pulszky Ferencz is hatalmasan visszavágott annak a szellemnek, mely a haladó kor legszebb vívmányait ostromolja. E szónokok sorában örömmel üdvözljük Chorin Ferenczet is, mint a ki egy ép oly szép, mint tartalomdús beszéddel válaszolt az antiszemita inszinuációkra. E beszéd mély benyomást tett az igazságnál fogva, mely áthatotta. Nem új dolgokat mondott Chorin, mi számtalanszor kifejeztük már azokat a nézeteket, de köszönettel tartozik a zsidóságnak e kiváló hitrokonunknak, hogy elhatározta magát azoknak a nézeteknek a parlamentben is kifejezést adni.

Mandel Pál, a ki a pénteki vitában Chorin után felszólalt, a képviselőház általános figyelmébe közt beszélt. Hatalmas érvekkel czáfolva a Veress által felhozott vádakat, s magyar hitrokonai nemzeti asszimilációjáról oly meggyőzőleg szólt, hogy a legmegrögzöttebb antiszemitát is lefegyverezte. A jeles beszéd egvébiránt más részleteket is tartalmazott, melyekre legközelebb visszatérni fogunk. Addig is még csak annyit konstatálunk, hogy Chorin és Mandel Pál felszólalásai olyan kedvező benyomást tettek e házban, mely alapos kilátást enged arra, hogy legalább azok, kik nyiltan nem tartoztak az antiszemiták közé, ezentul kevésbé elfogultak lesznek zsidó ügyek megítélésénél.

A beszéd, melyet Chorin Ferencz tartott, szóról-szóra következő:

A szőnyegen levő törvényjavaslat nem vallásokról, nem felekezetekről és ezek képviseletéről intézkedik, hanem tartalmazza azt, hogy az országban létező felekezetek keblében súlylyal és befolyással bíró férfiak a felsőházban ülési és szavazati jogot nyerjenek azért, hogy a felekezetek követői és az ország közt a hűség és érdekezés kötelekei szorosabbá váljanak. (Ugy van! jobbfelől.) A törvényjavaslat tehát nem új fogalmat akar becsempészni a magyar közjogba, hanem csak folytatását, fejlesztését és kiegészítését képezi az 1867. XVII. tcz. és ama törvényeknek, melyeket a törvényhozás szakadatlanul alkotott és elfogadott. Igaz, hogy a zsidó vallás nem tartozik az ország bevett vallásai közé.

Ennek történeti oka az, hogy 1867 ben, mikor az érintett törvényczikk alkottatott, a magyar törvényhozás szakítani akart a recepta religiók, a bevett vallások forgalmával és át akart térni a vallásszabadság és a vallásegyenlőség elvére. (Egy hang balfelől: De nem tért!) Elvileg legalább elfogadta ez álláspontot.

A javaslat tehát helyesen és szabadelvűen járt el, midőn 600,000 honpolgárnak, kik az országnak hű fiai, a kiknek egyháza soha ellentétben nem állott a magyar állameszmével, megadja azt a jogot, hogy egy tag által, a kit a kormány kiszemel, a felsőházban képviselve legyen.

Hogy ez az antiszemita képviselőknek nem tetszik, azt érti. Az ő egész politikai működésük arra irányul, hogy a zsidó egyház és ennek hívei ellen izgassanak. (Igaz! Ugy van! jobbfelől. Felkiáltások balfelől: Nem izgatunk!) A zsidó vallás követői ellen folytonosan izgatnak, itt benn a házban és a házon kívül is, (Ugy van! jobbfelől. Felkiáltások balfelől: Nem szükséges izgatni!) nem törődve azzal, hogy ártanak az ország belbékéjének és kompromittálják az állam szabadelvű intézményeit, a melyeket mi sem veszélyeztet inkább, mintha azokból az ország belbékéje és biztonsága ellen fegyvert kovácsolnak. (Igaz! Ugy van! jobbfelől. Ellenmondások balfelől.)

Az általános tárgyalás alkalmával iparkodtak hangulatot kelteni az országban az orthodox rabbi alakjának falrafestése által, a ki majd a törvény megalkotása után a felsőházi tagok fényes sorába bejönni fog.

A javaslat értelmében ezt az egy tagot a felelős kormány fogja kiszemelni és ő felségének kinevezés végett előterjeszteni. Meg van tehát győződve, és meglehet mindenki győződve arról, hogy az az egy tag, a ki a

felsőházba be fog jutni, úgy tudományos képzettségére, mint jellemére nézve, teljesen be fog válni az ujonnan szervezendő felsőházba.

Különösen két szempontból emeltetnek kifogások a törvényjavaslatnak érintett intézkedése ellen. Az egyik kifogás az, hogy a zsidó vallás nem bir szervezett egyházzal. Az, hogy a zsidó egyház szervezve nincsen, ez nem a zsidók hibája. Ők a kormány által fölszólítva tanácskoztak, beterjesztették alapszabályaikat, de azok az országgyűlés által el nem fogadtattak, megtagadtattak azok elismerése és így elmaradt a szervezés is. (Mozgás a bal és szélsőbaloldal némely padjain.) Ha tehát az antiszemita képviselők annyira szívükön viselik a zsidó egyház szervezését, indítványozzák, hogy e kérdés napirendre tűzessék és akkor beteljesedhetik az általuk és általam is táplált óhaj, hogy a zsidó egyház is országosan szerveztessék.

A második kifogás az, hogy a zsidó vallást követők még nem szerezhettek elég érdemet az ország körül arra, hogy egy tag által képviseltessenek a felsőházban.

Hát a zsidók egyenjogusítása óta 17 év folyt le; elismeri, hogy ezen idő igen rövid volt arra, hogy a zsidó vallást követők ugyanoly érdemeket szerezzenek, mint ama vallások tagjai, melyek már évszázadok óta élvezik az országban a politikai és polgári jogokat. De azt az egyet meri állítani, hogy nem ismer példát a történelemben, hogy a részben legalább más nyelvű vallásuaknak a nemzet testéhez simulása gyorsabban teljesült volna, mint a zsidó vallást követő polgárok beolvadása.

Ónody Géza: Az uzsora által!

Chorin Ferencz: Méltóztassanak konkrét példákat felhozni, nem általánosan és gyártott röpiratokból merített vádakkal lépni fel.

Ónody Géza: Van ezer, meg ezer!

Chorin Ferencz: Hogy a pénzüérek között vannak eg esek, kik uzsorával foglalkoznak, nem tagadja senki, de az uzsora nincs valláshoz kötve. (Élénk helyeslés jobbfelől. Zaj a szélsőbalon.)

Ónody Géza: Az ügyvédek is uzsoráskodnak. (Zaj.)

Chorin Ferencz: Kérem a képviselő urat, kinek felszólalásait nyugodtan szoktam hallgatni, hogy a parlamenti illemre tekintettel ne zavarjon. (Helyeslés a jobboldalon.)

Ónody Géza: Az elnöknek van joga ily figyelmeztetést tenni!

Chorin Ferencz: 17 év óta oly bámulatos gyorsasággal történt a beolvadás, hogy igazán csak a rosszakarát vagy elfogultság vonhatja kétségbe azt, hogy az izraelita vallást követő polgárok tényekkel bizonyították be, hogy érettek voltak ama, különben minden embert megillető jogra, hogy tekintet nélkül az általa követett vallásra, egyenlő jogokban részesüljenek. Hogy az ipar és kereskedelem terén a zsidók érdemeket szereztek, azt senki sem fogja tagadni, ki az ország iparának és kereskedelmének fejlődését figyelemmel kíséri. De ott van az irodalom tere; nézzük az akadémiai pályamunkákat, a tudományos folyóiratokat, szaklapokat, és a ki elfogulatlanul itél az irodalom, a tudomány körében észlelhető haladásról, be fogja ismerni, hogy abban része van a magyar zsidóságnak.

Egyébiránt a ház többségét e kérdésben kapacitálni teljesen fölösleges (Ugy van! a jobboldalon.), a kisebbséget pedig kapacitálni lehetetlen. Meg van győződve, hogy a magyar törvényhozás, — legalább e házban, — óriási többséggel fogadja el e szakaszt, mely megfelel a méltányosságnak, a jogegyenlőség és igazság elvének, midőn 600,000 egyén képviselőjének helyet adott, hol az országban létező minden felekezet képviselve lesz. (Élénk helyeslés jobbfelől.)

Előfizetési felhívás!

Azon tisztelt előfizetőket, kiknek előfizetésük lejárt, tisztelettel kérjük, előfizetéseiket mielőbb megújítani, hogy a lap szétküldése iránt tájékozva legyünk.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve . . . . . 8 frt.

Félévre . . . . . 4 „

Negyedévre . . . . . 2 „

Az előfizetési pénzek a kiadóhivatalba (V. ker., Hajnal-utca 2. sz. küldendők.)

A kiadóhivatal.

HIREK.

— A d) pont. Ez a híres pont volt az, mely az antiszemitákat arra indította, hogy névszerinti szavazást kérjenek, azt remélvén, hogy e taktikával sok képviselőt fognak elriasztani az igennel való szavazástól, mert különben attól kell tartaniok, hogy a választókerületben »zsidó bérenczeknek« fogják tartani. No hát a névszerinti szavazás megtörtént, de azért még is 171 szótöbbséggel lett elfogadva az a pont, mely a zsidó felekezetnek is biztosít helyet az új főrendiházban. A kérdés úgy hangzott: Hogy egy izraelita hitközségi egyházi vagy világi előljáró legyen-e a felsőház tagja? Erre a kérdésre 43 nemmel szavazott, 214 pedig igennel. Az ellenzék részéről a következők szavaztak a kérdéses pont mellett: gr. Apponyi Albert, Beöthy Ákos, Bottlik Lajos, Ernuszt Kelemen, Farkas Dávid, Farkas Elek, Fröhlich Gusztáv, Gál Jenő (pécskai), Gál Péter, Gosztonyi Sándor, Gullner Gyula, Helfy Ignác, Horváth Lajos, Irányi Dániel, Károlyi Sándor gr., Liphay Béla br., Mihályi Péter, Pulszky Ferencz, Pulszky Ágost, Steinacker Ödön, Zay Adolf, Bacon József, Szilágyi Dezső, Jakabfy István, Kállay János. »Nem«-mel szavaztak: az összes jelenlevő antiszemiták s a következő ellenzéki képviselők: Bánffy György b., Berzeviczy Irnák, Bethlen Gergely gr., Csánády Sándor, Dessewfy Kálmán, Göndöcs Benedek, Gréf József, Györffy Gyula, Györffy Géza, Hevessy Bertalan, Hevessy Benedek, Jeszenszky Eerencz, Lits Gyula, Bölöni József, Madarász József, Madarász Jenő, Majthényi Ádám, Meszlényi Lajos, Molnár Antal (csáktornyai), Nagy István, Olay Szilárd, Pántocsek József, Petrich Ferencz, Hermann Ottó, Huszár István, Imre Aurél. A kormánypárti képviselők közül Kisovics József szintén nemmel szavazott. A szavazás nagy érdeklődés közt foly le. Az antiszemiták néhány nemmel szavazót meg akartak éljenezni, a mi azonban nem igen akart sikerülni. A szélsőbal némely, radikális hirben álló tagjának az antiszemitákkal egy értelemben való szavazása viszont a jobboldalon keltett derűtséget. A szavazás eredményét elnök enuncziálván, felállás utján való szavazással elfogadtatott a d) pont többi része is, hogy t. i. az izraelita felsőházi tagot ő felsége nevezi ki (s nem választatik). Ezzel az egész 5. §. az összes módosítványok elejtésével elfogadtatott s a vita véget ért.

— Antiszemiták maguk közt. Az antiszemita pártban, miként azt e lapok egyik tudósítója más helyen jelenti, nemsokára szakadás fog beállani. Veress József a képviselőházban csütörtökön tartott beszédében körülbelül körülvonalmazta azt az álláspontot, melyet a »mérésékelt antiszemiták« a vadak ellenében elfoglalni fognak. Az új lap a mérsékelték organuma lesz. A »Függetlenség« pedig az »engesztelhetetlenek« trombitája marad. Hogy Istóczy melyik csoporthoz fog csatlakozni, azt eddig nem tudják. Valószínű, hogy »vad« marad. A mérsékeltékhez tartoznak eddig Szalay Károly, Gruber János, Szalay Imre, Veress József és Rác Géza. Ónody még nem határozta el magát.

— Az új antiszemita lap néhány nap múlva megindul. „Magyar Hirlap“ lesz a címe és Szalay Károly a szerkesztője. Ez a lap abban akar eltérni a »Füg-

getlenség-től, hogy kifejezése, hangja nem lesz olyan bárdolatlan, mint a Verhovay lapjáé. Egyébiránt mindketten a zsidók ellen fognak izgatni. A lap adminisztrációját Kreit Béla gróf fogja vezetni, sőt beszélnek, hogy az új antiszemita laphoz Hentallert is sikerült megnyerni.

* Az „Auker“ élet- és járadék-biztosító társaságnál 1885. január hóban benyújtott összesen 744 bevallás 1,663,637 frt biztosítandó összeggel és pedig: 449 bevallás 953,982 frttal halálesetre, és 295 bevallás 709,655 frttal életesetre. Kiállítva lőn 373 kötvény 808,431 frttal halálesetre és 282 kötvény 732 659 frttal életesetre; összesen tehát 655 kötvény 1,541.090 frttal. A havi bevétel volt 160.420 frt haláleseti díj és 170.210 f. t. betételekben, összesen: 330 630 frt. Halálesetekért kifizetett 73.820 frt. A társaság működése kezdetétől fogva halálesetekért kifizetett 12,968.885 frt és az 1871—84-ik túlélésitársulás (Associatio) eredménye 27,023.505 frt volt. Vezérügynökség: Budapest, Gizella-tér 6.

Szerkesztői üzenetek.

Dr. M. I. urnak B.-Gyulán. 1884. július elsejéig.
Sz. P. urnak Versecz. Későn érkezett. Kívánatára más lapnak adjuk át.

M. B. urnak Kajár. Mesebeszédre alapított vádaskodásnak lapunkban nem nyithatunk tért. Antiszemítát nevelni nem lehet, az egyszerűen lesz.

D. I. urnak Szentés. A kérdéses cikknek hatása volt. Kérünk folytatást.

Mercurius. Közgazdasági szakközleményeket nem közlünk. A „Magyar Lloyd“ talán alkalmas lenne.

G. K. urnak Szerajevó. Kérjük az ígért leírást. A kérdéses pontok bő és alapos kifejtése kívánatos.

Hirdetések.

En, Csillag Anna

az óriási hajjal, a tisztelt közönségnek becses tudomására adom, hogy az általam feltalált *hajnövesztő kenőcsöt*, melynek 14 havi használata után hajam 185 cmtr hosszúságot elért, a tisztelt közönségnek használatára bocsátom és hogy az kizárólagosan nálam kapható. Tégelyként használati utasítással együtt 50 kr, 1 frt és 2 frtért.

Hajkenőcsöm orvosi szakközvegek által különös jónak találtatott: haj- és szakálnövésére, főfájás, migraine, hajkihullás, kopaszfejség ellen, erősíti a hajbőrt, elősegíti a haj és a bajusz növést és a mellett a legfinomabb piperekenőcs.

Vidékre csak az ár előleges be- küldése mellett vagy utánvétellel történik a szétküldés.

Csillag és társa

BUDAPEST,

király-utca 26. szám.

Csillag kisasszony maga az elárusító.

Meghívás a „Pesti magyar kereskedelmi bank“
RENDES KÖZGYÜLÉSÉRE,
a mely 1885. évi március hó 7-én délutáni 6 órakor a bank helyiségében megtartatni fog.

TÁRGYAK:

1. Az igazgatóságnak jelentése.
  2. A felügyelőbizottságnak jelentése, a mérleg megállapítása, a nyeremény felosztása iránti határozat és a felmentés megszavaztatása.
  3. Az igazgatóság indítványa, a bank hivatalnokai és szolgálói nyugdíjszabályzatának módosítása iránt.
  4. Az igazgatóság három tagjának megválasztása, miután Kohner Zsigmond, Lánczy Leo és Neuwelt Armin urak az alapszabályok 36. §-a értelmében sorshuzás útján kilépésre jelöltettek ki.
  5. A felügyelőbizottság négy tagjának megválasztása. Eddigi tagok: Franz X., Kerstinger István, Kohler J. K. és Rust Bernát urak.
- A kilépő igazgatósági és felügyelőbizottsági tagok újra választhatók.
- Az alapszabályok 19, 20. és 21. §§-ai értelmében minden részvényes, kinek részvényei 3 hónappal a közgyűlés előtt a bank könyveiben a saját nevére be vannak jegyezve, jogosítva van a közgyűlésben résztvenni vagy magát meghatalmazott által helyettesíteni, kinek azonban szintén részvényesnek kell lennie. — A szavazati jog érvényesítése céljából a részvények az alapszabályok 18. §-a értelmében folyó évi március hó 4-éig a bank iródájában leteendő, hol is az 1875. évi XXXVII. törvénycikk 198. §-a és az alapszabályok 45. §-a értelmében a megvizsgált évi mérleg a felügyelőbizottság jelentésével együtt 8 nappal a közgyűlés előtt átvehető.
- Bpest, 1885. febr. 20-án. **Az igazgatóság.**

Pályázat.

A dombrádi izr. hitközségnél a tanítói állomás megüresedvén, arra pályázat nyitattik. Pályázótól megkivántatik, hogy okleveles tanító legyen és a magyar és német nyelvben jártas. Évi fizetés 600 frt, a kinek neje női kézimunkában oktatást adni képes, előnyben részesül. Ez állomást elnyerni óhajtok a kellő okmányokkal felszerelt ajánlataikat folyó év márczius hó 20-ig alulirothoz beküldhetik. Az állomás folyó év ápril elsején elfoglalandó.

Dombrád (Szabolcsmegye).

Sichermann H.
isk. biz. elnök.

Válasz

az antiszemitáknak.

Argusnak nagy hatást keltett

öpirata

az Egyenlőség kiadóhivatalában kapható.

Ara 20 kr.